

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Ministeriöiden ratkaisuehdotukset maakunta- ja sote- uudistuksen lakeihin

Mediatilaisuus 27.2.2019

MAAKUNTA- JA SOTE-UUDISTUS
LANDSKAPS- OCH VÅRDREFORMEN

Maakuntalaki ja voimaantulolaki

Eri esitysten muodostama kokonaisuus

Perustuslakivaliokunta on lausunnossaan ottanut kantaa maakuntauudistusta koskevien esitysten keskinäiseen riippuvuuteen ja tämän riippuvuuden merkitykseen. Valiokunnan kannanottojen mukaan HE 15/2017 ja sitä täydentävien esitysten lisäksi uudistukseen ensivaiheeseen liittyvät olennaisesti esitykset HE 16/2017 (pelastustoimi), HE 5/2018(kuntien takauskeskuslaki) ja HE 65/2018 (rikoslaki) sekä maakunnan tehtävien ja viranomaistoimivallan kannalta HE 14/2018 (muut tehtävät). Valiokunta on lisäksi ottanut kantaa kasvupalveluja koskevan esityksen HE 35/2018 merkitykseen.

- Ministeriöt yhtyvät perustuslakivaliokunnan käsitykseen uudistusta toteuttaminen edellyttää yllä mainittujen esityksien hyväksymistä sekä siihen, että kasvupalveluita koskevan HE:n poisjättäminen ei muodostaisi estettä hyväksyä muutoin uudistusta
- Kasvupalveluja koskevan esityksen poisjäämisen vuoksi maakuntien liittoja ei voida lakkauttaa ja niille jää edelleen alueiden kehittämistehtävät
- Kokonaisuus tarkoittaa, että kuntien veroprocentin alentamista koskevaan sääntelyyn ei tarvita muutoksia (ponsi)

Maakuntavaalit ja valtuuston toimikausi

Perustusvaliokunnan lausunnon mukaan ensimmäiset maakuntavaalit voidaan toimittaa aikaisintaan kuuden kuukauden kuluttua lainsäädännön vahvistamisesta sekä ensimmäisissä maakuntavaaleissa valitun maakuntavaltuuston toimikauden tulisi kestää poikkeuksellisesti toukokuun 2025 loppuun. (ponsi)

- Ministeriöt esittävät vastineessaan, että ensimmäiset maakuntavaalit pidettäisiin 27.10.2019 ja ensimmäisen maakuntavaltuuston toimikauden tulisi kestää poikkeuksellisesti toukokuun 2025 loppuun

Korvaus uudistuksen omaisuusjärjestelyistä kunnalle aiheutuvista kustannuksista

Perustuslakivaliokunta korvauksen saamisen pääsääntönä oleva yhden prosenttiyksikön korotustarve nosti kynnyksen korvauksen saamiselle niin korkealle, että kompensatiomenettelyssä uhkana oli jäädä sen käyminen merkityksettömäksi. Lisäksi piti perustuslain kannalta ongelmallisena myös tapaa, jolla oikeus korvaukseen on sidottu yksinomaan kunnallisveron korotustarvelaskentaan. (ponsi)

- Valtiovarainministeriön esittää, että valiokunta täsmentäisi pykälän soveltamisalaa ja korvauksen myöntämiskynnystä. Pykälä säilyisi perusteiltaan ennallaan, mutta kunnallisveroprosentin laskennalliseen korotustarpeeseen perustuvaa ns. korvausrajaa laskettaisiin aiemmin ehdotetusta 1 prosenttiyksiköstä 0,7 prosenttiyksikköön.
- Lisäksi korvaussäännöstä täydennettäisiin yleislausekkeella, jossa huomioitaisiin myös muut mahdolliset tilanteet, joissa kunnan itsenäinen taloudellinen päätösvalta mahdollisesti vaarantuisi kaikkies omaisuusjärjestelyjen seurauksena. Tällöinkin kuitenkin lähtökohtana olisivat edelleen uudistuksen omaisuusjärjestelyistä seuranneet välittömät, kunnan vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella olevat kustannukset, jotka olisivat kunnan kirjanpidon tai muiden selvitysten nojalla todennettavissa.

Yhtiöttämismvelvollisuus

Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan, että voimaantulolain 44 §:n ja maakuntalakiehdotuksen 113 §:n sääntelyä yhtiöttämismvelvollisuudesta on täsmennettävä siten, että siitä käy selvästi ilmi, että velvollisuus ei koske sosiaali- ja terveystalvveluja. (ponsi)

- Valtiovarainministeriö selkeyttää sääntelyä siten, etteivät yhtiöttämismvelvollisuussäännökset koske valinnanvapauslain mukaisia palveluja, vaan koskee tilanteita, joissa maakunta omalla päätöksellään päättää siirtää jonkun osan palveluistaan markkinaehtoiseksi

Virkavastuuta koskevat ponnet

Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan, että virkavastuusääntelyn tulee perustuslain 124 §:stä johtuvista syistä kattaa myös maakunnan omien yhtiöiden ja muiden yhteisöjen sekä maakunnan palvelukeskusten toiminta sekä väliaikaisen valmistelutoimielimen toimintaan siltä osin, kuin ne hoitavat julkisia hallintotehtäviä. (ponsi maakuntalaki ja voimaanpanolaki)

- Valtiovarainministeriö esittää lakiehdotusten täydentämistä virkavastuusäännöksiä osalta siten, että hoidettaessa julkista hallintotehtävää tehtävää hoidetaan virkavastuulla

Maakuntien rahoituslaki

Maakuntien rahoituksen tason korottaminen

Perustuslakivaliokunnan mukaan maakunnan rahoituksen kokonaistason korotuksen perusteena olevat raja-arvot on poistettava tai niitä on väljennettävä.

- Ns.järjestelmäriskin rajoja ehdotetaan laskettavan 40 %:sta 35 %:iin maakuntien yhteenlasketusta asukasmäärästä ja kahdeksasta maakunnasta kuuteen.
- Lähtökohta rahoituksen kokonaistason ja yksittäisen maakunnan rahoituksen tason tarkastelun erillisyydestä säilytettäisiin. Laajemmissa ongelmissa kaikkien maakuntien rahoitusta korotettaisiin, yksittäisten maakuntien ongelmissa yksittäisille maakunnille kohdennettaisiin riittävä lisärahoitus.
- Ratkaisulla turvattaisiin sekä riittävä rahoitus yksilöiden perusoikeuksien turvaamiseksi että tavoite kustannusten kasvun hillinnästä julkisen talouden kestävyuden varmistamiseksi.

Maakuntaindeksin muutos

Perustuslakivaliokunta on arvioinut, ettei maakuntaindeksi ja kustannusten kasvun rajoitin kuvaisi riittävästi sote-kustannusten kehitystä, millä on vaikutusta rahoitusperiaatteen toteutumiseen. Perustuslakivaliokunta on nostanut esille asian muuttamisen, mutta ei ole sisällyttänyt sitä pöytäkirjaan.

- Maakuntaindeksin painorakennetta ehdotetaan muutettavan siten, että maakuntaindeksiä laskettaessa yleisen ansiotasoindeksin painokerroin nousisi 0,45:stä 0,6:een, kuluttajahintaindeksin laskisi 0,4:stä 0,3:een ja maakuntatyönantajan sosiaaliturvamaksujen vuotuinen muutos 0,15:sta 0,1:een.
- Ehdotettu uusi painorakenne kuvaisi aiempaa paremmin toimialan kustannusrakennetta ja kustannusten kehitystä, huomioiden erityisesti alan työvoimavaltaisuuden, mutta tukisi edelleen tavoitetta sosiaali- ja terveystieteiden kustannusten kasvun hillitsemisestä.
- On tärkeää, ettei indeksiin sisällytetä maakunnille negatiivisia kannusteita kustannusten kasvun hillintään.
- Maakuntaindeksin muutoksella varmistettaisiin, että poikkeusmekanismien käyttöön ei olisi tarvetta. Rahoitusmallin perusrakenteeseen ei esitetä muutoksia.

Valinnanvapauslaki

EU-notifikaatio

PeV:n mukaan oikeustila on notifiointivelvollisuuden kannalta epäselvä, mikä johtaa sosiaali- ja terveydenhuollon perusrakenteisiin liittyvän oikeusvarmuuden heikentymiseen.

- EU-oikeuteen liittyvän oikeudellisen varmuuden vahvistamiseksi järjestelmän olennaiset osat notifioidaan komissiolle oikeusvarmuusilmoituksella.
- Ilmoituksesta ei aiheudu estettä lakien hyväksymiselle eikä muutosta lakien voimaantulon aikatauluun.
- Virallisen ilmoitusmenettelyn käynnistäminen on jatkoa komission kanssa aiemmin käydylle epämuodolliselle yhteydenpidolle.

Notifikaation terminologiaa

- **Notifikaatio** = Yläkäsite, mikä tahansa ilmoitus komissiolle. Myös muu kuin valtiontukiin liittyvä ilmoitus voi olla "notifikaatio".
- **Valtiontuki-ilmoitus** = Valtiontukiasioissa tehtävä ilmoitus, eli notifikaatio.
- **Oikeusvarmuusilmoitus** = Notifikaatio, jossa jäsenvaltion ilmoittaa oikeusvarmuussyistä järjestelmästä, johon ei jäsen valtion arvion mukaan sisälly tukea.

MAAKUNTA- JA SOTE-UUDISTUKSEN AIKATAULUSUUNNITELMA

Valinnanvapauden voimaantulo

PeV:n mukaan sote-keskusten aikaisemmalle aloittamiselle ei voida myöntää lupaa välittömästi järjestämisvastuun alettua, vaan varsinaisen maakuntahallinnon tulee voida osoittaa vakuuttavasti, että maakunta on jo kyennyt toteuttamaan järjestämisvastuutaan hallitusti

- Maakunta voisi hakea sote-keskusten aikaistettua valinnanvapautta aikaisintaan 1.7.2021 siten että toiminta alkaisi vuoden 2022 alusta.
- Valinnanvapauden pilotoinnissa sote-keskusten, henkilökohtaisen budjetin ja asiakassetelin pilotointi voisi jatkua vuoden 2021 loppuun asti. (*aiemmin sote-keskus kesäkuun 2021 loppuun, muut ennallaan*)
- Suun terveydenhuollon pilotointiaika pysyisi ennallaan ja kestäisi vuoden 2022 loppuun asti.

Asiakassuunnitelma

Perustuslakivaliokunta katsoo, että asiakassuunnitelman sisältö jää epäselväksi ja tulee säätää tarkemmin.

- Ehdotetaan, että asiakassuunnitelman yhteenvedosta näkyy tarkemmin tieto asiakkaalle annettavista palveluista vastuuhenkilöineen.
- Palveluntuottajille velvoite ilmoittaa merkittävistä muutostarpeista liikelaitokseen, joka tekee muutokset.

Asiakkaan palvelut turvataan poikkeusoloissa

Perustuslakivaliokunnan mukaan sääntelyä on täsmennettävä siten, että asukkaiden hoito ja hoiva ei vaarantuisi poikkeusoloissa kuten palveluntuottajan konkurssissa.

- Asukkaiden riittävät palvelut turvattaisiin myös poikkeustilanteessa, jossa palveluntuottaja ei pystyisi enää huolehtimaan asiakkaista.
- Asiakkaat ohjattaisiin tällöin lähimpään julkiseen sote-keskukseen tai suun hoidon yksikköön, joille maakunta voisi antaa lisärahoitusta.

Tietosuoja

PeV:n mielestä ehdotettua sääntelyä ei ole riittävästi mukautettu tietosuoja-asetuksen sääntelyyn. PeV pyytää täsmennyksiä myös tiedonsaantioikeuksien rajoitukseen ja arkaluonteisten tietojen käsittelyyn.

- Ehdotetaan velvoitetta rakentaa palveluntuottajien tietojärjestelmät tavalla, jossa eri tehtävien hoitoon liittyvät laskentaperusteisiin liittyvät tiedot eivät pääse yhdistymään palvelujen tuottajan toiminnassa.
- Asiakassuunnitelman tietosuoja on otettu huomioon siten, että asiakassuunnitelman tietosisältö on tarkkarajaisesti rajattu käyttötarkoituksen kannalta välttämättömään.
- Kelan tiedonsaantioikeutta kiinteän korvauksen laskemisessa tarvittaviin välttämättömiin asiakkaita koskeviin tietoihin on rajattu
- Käyttövaltuuksia koskeva perussääntely sisällytetään osaksi sote-lakipakettia.

Sote-järjestämislaki

Kunnan oikeus tuottaa palveluja

Perustuslakivaliokunnan mukaan kuntien tuottajatehtävän poissulkemiseen ei ole esitetty kuin osittain riittäviä perusteluja.

- Sosiaali- ja terveysministeriö ja valtionvarainministeriö katsovat edelleen, ettei kunnille tule avata yleistä mahdollisuutta tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluja.
- Ministeriöt katsovat, että laaja mahdollisuus tuottaa sosiaali- ja terveyspalveluja aiheuttaa merkittävän riskin ja voi vaarantaa maakunnan kyvyn tuottaa palveluja perustuslain edellyttämällä tavalla.
- Kunnan tuottajaroolin poissulkemisessa ei ole kyse kilpailun välttämisestä, vaan rajauksen perusteena on perustuslaissa turvattujen sosiaali- ja terveyspalvelujen turvaaminen.
- STM katsoo, että kunnan mahdollista tuottajaroolia yksittäisissä tilanteissa voidaan punnita erityislainsäädäntöä muutettaessa.

Kielelliset oikeudet

PeV edellyttää, että kielellisten oikeuksien toteutuminen varmistetaan niin, että Vaasasta Seinäjoelle siirtyvät ruotsinkieliset voivat käytännössä käyttää omaa kieltään.

- Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että Vaasan sairaanhoitopiirin asukkaiden kielelliset oikeudet päivystyspalveluissa toteutuvat seurantatietojen valossa hyvin. Seinäjoelle ohjautuu erittäin vähän ruotsinkielisiä potilaita.
- Seinäjoen keskussairaalan lääkäreistä noin 80 prosentilla on suomen ja ruotsin kielen taidosta virallinen todistus. Myös hoitohenkilökunnasta merkittävä osa hallitsee ruotsin kielen ja omaa siihen kielitodistuksen.
- Seinäjoen henkilöstölle on annettu myös ruotsinkielen lisäkoulutusta erityisesti päivystyksen näkökulmasta.
- Lain säännökset ohjauksesta ja seurannasta turvaavat sen, että valtakunnallisesti määritellään tavoitteet kielellisten oikeuksien toteutumiseksi. Näitä seurataan mittareilla. Lisäksi voidaan toteuttaa erillistutkimuksia.

Palveluntuottajalaki

Liikelaitoksen rekisteröinti ja rekisteristä poistaminen

Perustuslakivaliokunta pitää maakunnan liikelaitoksen rekisteröimisestä ja erityisesti rekisteristä poistamisesta ja rekisteröinnin peruuttamisesta ongelmallisena suhteessa sen velvollisuuteen tuottaa palveluita väestölle.

- Esitetään, että maakunnan liikelaitoksen rekisteröinti säilytetään, koska siten myös ennakovalvonta ja rekisteritietojen kattavuus koskisivat julkisia palveluntuottajia.
- Rekisteröinti on tärkeää myös siksi, että asiakkailta on tällöin mahdollisuus saada tietoa samasta rekisteristä niin julkisista kuin yksityisistä palveluntuottajista.
- Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa lakiin uutta kohtaa, jonka mukaan maakunnan liikelaitos voi tuottaa palveluja, vaikka rekisteröinnistä ei ole tehty maakunnan liikelaitoksen osalta päätöstä. Liikelaitosta ei myöskään voisi poistaa rekisteristä. Näin rekisteröinti ei ole maakunnan liikelaitoksen toiminnan edellytyksenä, mutta mahdollistaa vertailtavuuden ja valvonnan.

Valvontaviranomainen

Perustuslakivaliokunta on pitänyt välttämättömänä, että toimivaltainen viranomaisen ilmenee laista yksiselitteisesti.

- STM ehdottaa, että palveluntuottajalain määritelmiin lisätään selvyyden vuoksi uusi kohta, jonka mukaan valvontaviranomaisella tarkoitetaan sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastoa sekä aluehallintovirastoa.
- Laissa säädettäisiin näiden valvontaviranomaisten toimivallasta rekisteröinnissä ja valvonnassa.

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

[Alueuudistus.fi](https://alueuudistus.fi)